

Het meest gefotografeerde huis van Nijbroek

Ineke van der Vegte-van Asselt

In dat mooie oude huis, tegenover de kerk en pomp in Nijbroek, ben ik te gast bij mevrouw Jansen om haar verhalen te horen over het huis en Nijbroek.



De oude pomp is al lang weg, dat vindt mevrouw Jansen heel jammer. Ook de oude school met de klokgevel is verdwenen. Dat was een bijzonder gebouw. In een boekje laat ze mij een prachtig plaatje van de school zien.

Veel is er veranderd in de loop van de jaren in Nijbroek, maar het huis uit 1869 staat nog fier recht tegenover de kerk en de nieuwe pomp. Zo staat het er al meer dan 145 jaar!

Het ziet er nog wel een beetje uit zoals vroeger, toen het een bakkerij met winkel was.

Mevrouw Jansen vertelt dat de heer Harmsen (voorheen ambtenaar monumentenzorg gemeente Voorst), de ramen van de winkel aan de voorkant van het huis heeft getekend toen die vernieuwd moesten worden. In het midden de deur met voorportaal en aan beide kanten de ramen van de etalages. Aan de buitenkant ziet het

er zo ongeveer uit, maar binnen is er alleen de herinnering aan het voorportaal en de winkel, we zitten gewoon gezellig in een kamer met mooi uitzicht op de kerk en de nieuwe pomp.

In de winkel werden vroeger brood en kruidenierswaren verkocht. De mensen aten vooral roggebrood en alleen op zondag een sneetje witbrood! Dat was dan een ware traktatie. De roggebroden waren groot en voedzaam. De gezinnen waren groot en er werd zwaar werk verricht, ze hadden die grote broden nodig. Vaak brachten de boeren de rogge zo van het land naar de bakker. Hij moest er dan brood van bakken. Dat betekende eerst het koren uit de aren slaan, tot meel malen en tenslotte het brood bakken. "Je verdiende er niet veel aan", vertelde mevrouw Jansen.

"Je kunt je het nu haast niet meer voorstellen dat het zo ging."

Als er een kindje geboren was, werd er een groot krentenbrood besteld. Was er iemand overleden, dan werd er plaatbrood gebakken, ook wel een rouwbrood genoemd. In het deeg werd een tak met bladeren geduwd wat een mooie afdruk gaf als het brood gebakken was. Niet iedereen wilde dat, je kon bij de bakker bestellen zoals je het wilde hebben.

Er kwamen altijd dezelfde mensen in de winkel. De meesten waren kleine boeren, er woonde een enkele grote boer zoals Van Delden in de omgeving. Er waren ook wat losse arbeiders, maar het waren er niet veel.

De eerste klanten van de dag kwamen niet voor brood. Zij kochten spiritus en dronken



De bakkerij van Jansen in 1930, met de kar om brood en levensmiddelen rond te brengen. Links G. Jansen, rechts C. Jansen.

dat. Ze hadden op de warme ovens van de steenfabriek geslapen en vervolgden hun weg. Of ze af en toe werk hadden of een kleine uitkering kregen, dat was niet bekend. Het was akelig dat mensen spiritus kochten en geen lekker warm vers brood.

Als er grasland verpacht werd, hing de hele ochtend de geur van vers brood in het dorp. Er werden dan kleine witte broodjes gebakken, kleine stoetjes. De kinderen renden om 12 uur de school uit op de geur af naar de bakker en kregen een stoetje. Dat was een ware lekkernij in die tijd!

In december rook het lekker naar speculaas in de bakkerij. Mensen die geen Sinterklaas vierden, bestelden speculaas voor bij de koffie. Er werden ook grote speculaaspoppen besteld en gebakken. Lange tijd kwamen zelfs mensen uit Twello speculaas kopen bij de bakker in Nijbroek. Het speciale recept van de speculaas is altijd geheim gebleven!

In 1925 nam de vader van mevrouw Jansen de bakkerij van Greutink over. Vader werkte al bij hem in de bakkerij. Greutink's vrouw "had geen schik" in Nijbroek en zij vertrokken naar Twello. Greutink is toen een bakkerij aan de Iordensweg begonnen.

Voor Greutink was Van Duren de bakker in Nijbroek. Helaas kon hij het zware werk van een bakker niet volhouden, al het werk in de bakkerij moest immers met de hand gedaan worden. Van Duren had hartklachten. Hij verkocht de bakkerij en ging op een boerderijtje wonen. Niet zo lang geleden is dat helaas afgebrand.

"De deegmachine is een zware machine van de Storkfabriek uit Hengelo, gemaakt van een degelijk soort staal waar Hoog-

ovens nu nog jaloers op zou zijn", vertelde mevrouw Jansen

De zware deegmachine werd eerst werd door een paard aangedreven. Dat paard liep steeds maar rondjes op een pleintje bij de bakkerij.

In december 1925 kreeg het dorp elektriciteit. Dat was belangrijk voor de bakkerij en het paard hoefde geen rondjes meer te lopen om de machine draaiende te houden. Het duurde echter nog heel lang voordat de omgeving van het dorp elektriciteit kreeg.



De deegmachine zoals die nog altijd in de ruimte staat, waar vroeger brood werd gebakken, foto Ineke v.d. Vegte

De oven werd gestookt met takkenbossen. De bakker onderhandelde met de verpachter van een stuk bos op de Veluwe. Hij had veel takken nodig voor de oven. Die takkenbossen moesten ze zelf van de Veluwe ophalen. Dat was een heel gedoe altijd. Grote, hele grote takkenbossen lagen dan bij het huis en de bakkerij.

“Later lagen er vaten gasolie en werd de oven aangestoken met een snotneus. Dat gaf een enorme vlam. Zo’n groot open vuur mag nu al lange tijd niet meer gebruikt worden, misschien nog wel in een museum. Het was gevaarlijk, gelukkig ging het altijd goed”.

Mevrouw Jansen kwam met 15 jaar van school en moest gelijk in de winkel helpen. De grootste klus was op zaterdag de hele bakkerij schoonmaken en alle vloeren goed schrobben en boenen.

Zij heeft haar vader regelmatig moeten helpen in de bakkerij als haar broer aan het venten was. De bakblikken moesten op de schieter gezet worden (een soort brede broodplank met een lange steel). Dat moest vlug gebeuren voordat de bakblikken met het gerezen deeg van de schieter konden glijden en de oven moest zo snel mogelijk weer dicht. Met een soort grote pook moest de bakker het vuur “reuren”, verspreiden door de hele oven om zoveel mogelijk overal dezelfde warmte, de juiste temperatuur te krijgen. Dan kon het brood mooi gelijkmatig gebakken worden.

De bakker kwam vroeger het brood bij de mensen brengen, hij ventte in de omgeving met paard en wagen. Zijn paard, een witte schimmel, werd altijd door Sinterklaas gebruikt als hij in het dorp kwam. Na paard en wagen kwam er een bakfiets om brood en koekjes rond te brengen. Nog later kwam “de bromkasje”.

Oom Gerrit Jansen ventte met de transportmand en hielp zo mee in drukke tijden. Het venten was geen licht werk: met de wagen over de Veluwe dijk door de modder was wel erg zwaar, vooral als het dan ook nog regende.

Ook in de oorlog ventte de vader van mevrouw Jansen met zijn paard en wagen.



Gerrit Jansen met zijn broodmand op weg naar een klant, foto uit

Hij had een zeil over zijn wagen en werd beschoten door een Engelse jager, een gevechtsvliegtuig. Hij dacht zelf dat een arm bakkertje niet beschoten zou worden. Maar welke jager had van boven kunnen zien dat er brood onder het zeil lag? De bakker had geluk, alleen zijn been werd geraakt. Hij werd door de Duitsers nota bene naar het ziekenhuis gebracht. Het liep gelukkig goed af. Het hele dorp sprak erover. Het waren angstige uren geweest tijdens de beschieting.

De laatste jaren dat de bakkerij draaide moest er ontheffing worden aangevraagd. De wetten waren veranderd en de bakkerij voldeed niet aan de moderne eisen. De mensen gingen steeds meer naar supermarkten, wilden alles goedkoop en de bakkerij stopte in de jaren tachtig.

Ooit was er nog een klein kruidenierswinkelje in het dorp, schuin achter de kerk.



*Dorpsplein Nijbroek, gezien vanaf de Middendijk rond het jaar 1900.
Links de oude openbare school rechts café De Arend.*

De zusters Mien en Dien Kers dreven het winkeltje. Zij woonden in “het kökhuus” en kwamen alleen in het grote huis om te slapen. Dat was ook een herberg zogenaamd. Maar er kwamen alleen bekenden en Mien en Dien gaven meer weg dan ze verdienden.

Mien en Dien hadden ook een koe en een klein weitje vlak bij huis. Hun andere wei was bij het Geersepad en Mien liep met haar juk met emmers tot aan het eind van de wetering om de koe te melken. “Moei’j door noe om komen” verzuchtte mevrouw Jansen.

Mien en Dien zeiden vaak: “Er zit euvral wat an”. Ze verdienden met verschillende dingen zo wat geld. Later werd hun winkel cadeauwinkel maar die is er nu ook niet meer. Mensen verdienden niet veel in die tijd vertelde mevrouw Jansen.

“Kleren en lakens werden uitgestukt (versteld), de mensen leken vroeger eerder tevreden en gooiden niets weg”.

Het tegenwoordige dorps huis was vroeger een café. De cafébaas liet zijn paarden vaak los lopen om te gaan drinken. Dat werd een vreselijk drama en een groot ongeluk. De paarden verwondden zich aan de punten van het hek dat daar toen stond om de kerk en bij de pomp. Mevrouw Jansen denkt er met afschuw aan terug, wat een afschuwelijke gebeurtenis was dat.

Er is veel veranderd in Nijbroek. De winkels zijn verdwenen. Het café is dorps huis geworden.

Zondags gaat nog “een klein koppeltje” mensen naar de kerk. Op belangrijke feestdagen stroomt de kerk vol.

Het koor heeft tegenwoordig ook leden uit Twello.

Bij de vrouwenvereniging vond men een mooie oplossing voor de frequentie van bijeenkomsten. De kleine avond (elke veertien dagen) is voor de oudere vrouwen en oud en jong komen een keer per maand samen tijdens de grote avond.

De christelijke school had te weinig leerlingen. Men besloot zich te specialiseren op hoogbegaafde leerlingen en trekt zo leerlingen uit de wijde omgeving aan.

De mensen van “het dorpsbelang” proberen het dorp zo levendig mogelijk te maken voor de bewoners. Een fraai bord “Welkom In Nijbroek” prijkt aan de zijgevel van de oude openbare school, nu sportlocatie.



Sfeerimpressie, gemaakt door Hanneke Stenfert, uit het projectplan 'Sfeervol Nijbroek', oktober 2014.



Het oude Nijbroek, de kerk, de school en de oude bakkerij staan tegenwoordig in de spotlights. Herfst 2014 hebben vrijwilligers van “Plaatselijk Belang Nijbroek” de verlichting aangelegd. Met een feestelijk

ceremonieel gingen de lampen 's avonds aan. Veel mensen waren daarbij tot grote vreugde van de Nijbroekers aanwezig: zoveel belangstelling voor hun mooie dorp! De buurman van mevrouw Jansen zegt tegen haar: “En ze zitten altijd maar naor oe huus te kieken en helemaal niet naor 't miene!”.